

висина прелитаха чайки. Прибрежните вълни едва едва се плескаха ъ брега, разливайки се леко по пясъчните насипи.

Надалеч се виждаха белите къщи на Аспинвал и група чудни палми. Наистина, всичко наоколо беше някак тържествено, тихо и величествено. И ето, сред това спокойствие в природата внезапно се разнесе треперящия глас на стареца, който четеше гласно:

„Литва, отечество мое, ти сякаш си здраве!
О, как трябва да те цени, ще узнае само той,
що те е загубил“.

Гласа на Скавинский пресекна... Буквите заиграха пред очите му; в гърдите му сякаш нещо се откъсна и се покачи като вълна, се по-горе и по-горе, заглушвайки гласа, задавайки гърлото.

След минута старецът обладà себе си и пак започна да чете, но не дълго време. Обхвана го, бедния, такова вълнение, че той, най-сетне, не се сдържа, а заплака с глас и падна на земята; неговите млечно-бели коси се смесиха с приморския пясък. Ето вече четиридесет години, като не е видял той отечеството си, и, Бог знае, колко години не е чул родна реч, а сега тая реч дойде при него сама — преплувала бе през океана и бе го намерила, него, самотния чужденец, на другото полукълбо. В неговото ридание имаше не тъга, не страдание, а само внезапно събудена безкрайна любов. Стареца, плачейки, искаше прошка от тая любима далечна родина за туй, че той е вече тъй застарял, тъй се е свикнал с тая усамотена скала и тъй се е забравил на нея, че у него даже и тъгата е почнала да се губи. А сега той се „връщаше по чудо“ — и от туй сърдцето му се късаше на части. Минаваха минути една след друга, а той все лежеше. Чайките бяха прихвъркнали на площадката на фарът и кряскаха, сякаш се безпокоеха за своя стар приятел. Наставаше времето, когато той ги хранеше с остатъците от своята храна, та за туй някои от тях прихвърчаха от върха на фара към него. Числото им все растеше, и скоро те взеха да се вият над него, а някои даже лекичко го поклоннаха. Шума на крилете го разбуди. Сега лицето му дишаше спокойствие и сияеше, а очите му изглеждаха вдъхновени.

Стареца безсъзнателно даде цялата си вечеря на птиците, които с писък се нахвърлиха да ядат, а той самичък пак се улови за книгата. Слънцето вече премина над градините и над девствените панамски гори и постепенно се спущаше към Тихият Океан, но и Атлантическият Океан беше пълнен с блясък: беше още ден, та Скавинский четеше понататък:

„А сега пренеси душата ми, измъчена от тъга,
На онез гористи хълмове, на онез зелени лъжи“

И само настаналата вечерна дрезгавина го принуди да остави четенето. Стареца приклони глава към скалата и затвори очи. И сякаш някой грабна с ръка изстрадащата душа и я отнесе в родните поля. Той чу шума на боровете гори и пляска на родните реки. Той вижда всичко, каквото беше. Всичко го пита: „помниш ли?“ Той помни. Пък и сега сж пред него широки поля, межди, лъжи, храсталаци и села. Вече е нощ. Обикновено по туй време неговия фар осветяваше голяма ивица от морето — но сега той е в родното си село. Стареца наведе глава, и нему се присънва. В тая минута той вече не вижда родната си къща, защото войната я бе унищожила, не вижда ни татка си, ни майка си, тъй като те умряха във време на неговото детинство, но, все пак изглежда такава, като че той едва вчера я е оставил; ред къщици, в прозорците светло, огради, воденица, два съседни заприщени вировете, в които цяла нощ крякат жабите... Някога той бе стоял в селото си на стража нощно време; сега заедно с другите видения на това отдавна минало нещо внезапно изпъква пред очите му. Ето той е улан¹ и стои на стража: надалеч се вижда силно осветената кръчма; от там долитат звукове от гъдулки и контрабаси и виковете „Их-ха! Их-ха!“ Това сж другарите му улани, които играят хоро, а той е на конят и му е мъчно. Часовете мъчно минават, най-сетне, светлината угасва и, на където и да погледнеш, навред мъгла, тъмна мъгла: явно, е, че от лъжките се дигат изпарения. Може да помислиш, че е океан. Но това са поля. Ношта е спокойна и хладна, сжщинска полска нощ! Далеч нейде шуми елова гора... сякаш море. Скоро на изток ще се появи светъл пояс, ето започват да се провикват петлите, ето вече нейде във висините крякат жерави. Улана сж чувствава бодър и здрав. Нещо другарите говореха за утрешния бой. Но какво има? И той ще иде, както ще идат всичките му другари, и храбро ще се хвърли в атаката. Младата кръжв кипи, играе, макар нощния вятър да я охлаждава. Но вече полека-полека се развиелява! Ношта бледнее: от мрака малко-по-малко се изтпят горите, буренаците, редицата къщици, воденицата, тополите. Извлаците скърцат по гераните, като ламаринения флаг на фара, Колко прекрасна е тая мила земя в розовия блясък на зората! О единствена, единствена е тя!

Тихо. Будния часови чува, че някой се

¹ Войник — кавалерист.